

Herkes bir engelli adaydır

Yrd. Doç. Dr. Metin Ersoy / Havadis Gazetesi-Poli

Medyada "özürlü" tanımının kullanımı geçtiğimiz yıllara göre azalma gösterse de devam ediyor. Gazetecilerin yapması gereken; kullandıkları ifadelere dikkat etmesidir. Ayrıca engellilerin sorunlarıyla ilgili yılda bir kez değil de daha fazla haber üretmektir.

Hayatımın zor günlerini İzmir'de dizimden ameliyat olduğum yıl yaşamıştım. Yataktan dahi kalkmakta zorlandığım o günlerde, yürümek benim için yapılması en güç faaliyetti. "3 Aralık Dünya Engelliler Günü" bana daha önce kısa süre de olsa yaşadığım engelleri hatırlattı. 2004 yılında basketbol karşılaşmasında sakatlanıp dizimin ön çapraz bağı koptuktan sonra benzer engelleri zaman zaman yaşadım. Ancak ameliyat sonrası yaşadıklarım en dramatik olanıydı. Böylece ortopedik engelli bireylerin günlük yaşamlarına devam ederken karşılaştıkları engelleri daha net anlama şansım oldu.

Bina ve kaldırım engelleri

O güne kadar merdivenleri ikişer ikişer çıkan birisi olarak yavaşlayan adımlarım bana ciddi sorunlar yaşatmıştı. Diz ameliyatı sonrası taksiye ve uçağa binmek tam bir çileydi. Zira dizim katlanamadığı için oturmakta zorlanıyordum ve gerekli manevraları da yapamıyordum. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) döndüğümde ise beni bina ve kaldırım engelleri bekliyordu. İşte bu noktada engelli bireylerin düşünceleriyle empati kurarak, bu kişilerin engellerine daha da engel katıldığını düşündüm.

Bilindik haberler

Hafta içinde "3 Aralık Dünya Engelliler Günü" nedeniyle çeşitli haberler yayımlandı. Adettendir gün dolayısıyla devlette konuyla ilgili birimler, daireler ve sivil toplum örgütleri mesajlar verirler. Verilen mesajlardan da en ilginç olanlar devlet yetkilileri tarafından yapılıyor. Zira konuyla ilgili sorunları çözmesini beklediğimiz yetkililerin gün dolayısıyla kuru bir mesaj yayımlaması bizi bir yere götürmüyor. Buna bir örnek verecek olursak; Kıbrıs Türk Engelliler Federasyonu ve federasyon üyesi 6 dernek gün dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı'na ziyaret yaptı. Medyaya ise bilindik haberler yansıdı. Sorunlar bakanlara söylendi, çözüm için sözler alındı. Ertesi gün ise hayat tüm hızıyla devam etti. Siyasi partiler de gün dolayısıyla mesajlar yayımladılar. En güzel mesaj ise Ulusal Birlik Partisi'nden geldi: "Engelliler her gün hatırlanmalı". Sözde güzel duruyor da siyasilerin uygulamada engelliler için hangi yasayı, hangi düzenlemeyi veya hangi kolaylığı yaptıklarını da ortaya koymalılar.

"Engelli" terimi

Tabii sivil toplum örgütlerinden gelen mesajların önemli olduğunu düşünüyorum. Yılda bir kez dahi olsa gazeteciler tarafından hatırlanan ve söz hakkı tanınan örgütlerin, sorunlarını paylaşmaları için fırsat yaratılması önemli. Örneğin Toparlanıyoruz Hareketi bir bildiri yayımladı. Toparlanıyoruz Hareketi yürürlükte bulunan yasalarda bir tarama yaparak "özürlü, sakat, çürük" ve benzeri ifadeleri belirleyip bu ifadeler yerine artık uluslararası literatürde de yer bulan "engelli" teriminin kullanılmasını içeren bir taslak metni Cumhuriyet Meclis'ine gönderdiği ifade edildi (www.kibristime.com).

'Sakat' mı, 'özürlü' mü?

Toparlanıyoruz Hareketi gibi bir sivil toplum örgütünün gün ile ilgili sadece slogan atmak yerine elini taşın altına koyması ve çalışma yapması çözüm odaklı bir hareket biçimidir. Dünya basınına da yansıyan haberlerin temel noktası bu kavram karmaşasıydı. BBC Türkçe Servisi'nden "'Sakat' mı, 'özürlü' mü 'engelli' mi?" başlığıyla yayımlanan haber önemli mesajlar içeriyor. Gazeteci Rengin Arslan imzasını taşıyan haber, 15 yıl önce yaşadığı bir kaza sonrası omurilik felci olan ve tekerlekli sandalye kullanan Bülent Küçükaslan'a söz veriyor. Bülent Küçükaslan röportaj boyunca kendisini "sakat" olarak tanımlıyor. Bunun da nedenini şöyle açıklıyor: "Engelli kelimesi sorumluluğu karşı tarafa yükleyen bir şey. Oysa öyle değil. Sırf senin sakat bir görüntün olduğun için dışlanıyorsun. Oysa bu durum toplumsal sakatlıkla ilgili. Sakatlığı da görünür kılarak, bedenimi ortaya koyuyorum. Bunun gizlenecek bir tarafı yok."

"Bize özürlü demeyin"

ANKA Haber Ajansı'nda yayımlanan bir haberde ise gün nedeniyle vatandaşların bazı şikayetleri kamuoyu ile paylaşıldı. Haberde bir vatandaşın sitemi şöyle ifade edildi: "Devletin çıkarmış olduğu yasaya rağmen hala birçok vatandaş özürlü, sakat, çürük vb. tarzda ifadeler kullanıyor. Zaten zor bir hayat yaşayan biz engellilere hitaplarınızda da zorluğu artırıcı ifadeler kullanmayın." Vatandaşın sitemi hakkı aslında, zira "özürlü" kelimesinin anlamı sözlüklerde "kusuru olan ve defolu" olarak tanımlanıyor. Dolayısıyla bir kişiyi tanımlarken, eşya tanımlar gibi bir ifade kullanılması elbette kişinin gururunu incitmektedir. Ayrıca bu tür tanımlarla kişileri toplumun diğer bireylerinden ayırıştırarak, ötekileştiriyoruz da. Böylece biz ve onlar ikilemi yapılıyor. Bu nokta biraz empati yapabiliriz. Kendimizi o bireyin yaşadığı şartlarda düşünür ve bir an olsun yer değiştirirsek sanırım neler hissedildiği daha net anlaşılır. Unutmayalım ki "Herkes bir engelli adaydır". Kimse gelecekte bu tür bir hadisenin başına gelmeyeceğini garanti edemez.

Tekerlekli basketbol turnuvası

Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde (DAÜ) basketbol takımında oynadığım yıllarda engellilerin toplum içindeki yerine dikkat çekmek ve farkındalık yaratabilmek için tekerlekli basketbol turnuvası düzenlenmişti. Biz de DAÜ takımı olarak turnuvaya katıldık ve tekerlekli sandalyelerde basketbol oynadık. Basketbolun otururken bu kadar zor bir oyun olacağı hiç aklımıza gelmemişti. Takım arkadaşlarımla birlikte keyif almamıza rağmen çok zorlanmıştık. Hem sandalyeleri idare etmek hem de topa hakim olmak hayli güçtü. Bu vesileyle tüm tekerlekli basketbolcuları kutlamak isterim.

"Engelsiz kampüs projesi"

Yazımın girişinde de ifade ettiğim gibi yapılacak düzenlemeler sloganlarda kalmamalı. Bu konuda üniversitelerin öncü olması gerekiyor. Zira yüksek öğretim kurumlarımızda gerek bilgi gerek ise teknoloji anlamında uzman akademisyenler mevcuttur. DAÜ "engelsiz kampüs projesi" için düğmeye basmış durumdadır. Bütçesinde bu konuya ciddi kaynak ayıran üniversite yönetimi, ileride devlete de örnek gösterilebilecek düzenlemeleri gerek binalarda gerek ise yollarda yapmak için kolları sıvamış durumda.

"Bozuk veya eksik"

Medyada "özürlü" tanımının kullanımı geçtiğimiz yıllara göre azalma gösterse de devam ediyor. "Özürlü vatandaş" tanımına bazı online haber sitelerinde rastlayabilirsiniz. "Sakat" kulağa hoş gelmesede de -zira halk arasında sıklıkla hakaret/küfür sözü olarak kullanılıyor- tanım olarak "bozuk veya eksik" anlamı taşıdığı için daha anlamlı bir kelimedir. Gazetecilerin yapması gereken; kullandıkları ifadelere dikkat etmesidir. Ayrıca engellilerin sorunlarıyla ilgili yılda bir kez değil de daha fazla haber üretmektir.